

Het begrip 'vogelaar' is niet zo eenvoudig af te bakenen. Wie mag zich vogelaar noemen? Iemand die in de tuin naar Koolmezen kijkt of zich eenmaal per jaar aanmeldt voor een vogeltelling? Een telpost te Weesp op de eerste Nationale Vogeltrekteldag georganiseerd door Vogelbescherming op 8 oktober 1989. Foto: R.A. Kole.

Vogelen vroeger en nu

Piet Zomerdijk

Ruim vijftig jaar geleden ging Willem Jansen 's morgens ieder weekend, ver vóór de zon opkwam, alleen van huis. Sommige burens die ook vroeg op waren, hadden vastgesteld dat hij meestal een verrekijker op zijn borst droeg. Er gingen allerlei vreemde geruchten in de Amsterdamse volksbuurt waar hij woonde, die ten slotte ook tot hem doordrongen. Hij besloot toen een hengel te kopen en sindsdien keerde de rust in de buurt terug. We kunnen hieruit leren, dat sportvissers in die tijd in groten getale de natuur al hadden ontdekt. Hun aanwezigheid zo vroeg in de morgen binnen de bebouwing was toen al een vertrouwd beeld. Een vogelaar was voor de gemiddelde Nederlander echter nog een onbekend verschijnsel en kon aanleiding geven tot misverstanden.

Veranderingen

In dit artikel wil ik proberen een beeld te geven van de veranderingen die er in de afgelopen vijftig jaar plaatsgevonden hebben bij het kijken naar vogels en onder de vogelaars zelf. Het gaat dus uitdrukkelijk niet over vogels, hoewel ik daar natuurlijk niet helemaal omheen kan. De directe aanleiding om mijn gedachten

over dit onderwerp op papier te zetten was het verschijnen van de cd, waarop alle artikelen van 'De Pieper' en 'De Graspieper', twee gerenommeerde provinciale tijdschriften over vogelstudie in Noord-Holland, zijn te vinden. Met elkaar omspannen deze uitgaven een periode van ruim veertig jaren. Ik baseer me in dit artikel voor een belangrijk deel op de

Noord-Hollandse situatie, maar ik ben er eigenlijk wel zeker van dat iedere vogelaar in het land veel zal herkennen van wat ik beschrijf.

Eerst moet ik het begrip 'vogelaar' afbakenen. Wie mag zich eigenlijk vogelaar noemen? Is iemand die op een mooie lentedag achter de geraniums de bewegingen volgt van de Koolmees in het nestkasje aan de muur, een vogelaar? En wat te denken van de enthousiaste Nederlanders die eenmaal per jaar meedoen aan de nationale vogelteldag, of die gehoor geven aan het samenstellen van de 'vogeltuyn-top-tien'. Ik denk dat het begrip moeilijk is af te bakenen, maar volgens mij moet er in ieder geval sprake zijn van een min of meer gestructureerd kijken naar vogels in het open veld. In de eerste jaren van de periode waarover ik het nu heb, lag de nadruk op soortherkenning, zoals dat natuurlijk bij iedereen die met vogels kijkt begint, het geval is. Het is moeilijk meer voor te stellen, maar vijftig jaar geleden waren er weinig goede boeken om vogels te determineren. Naast 'Wat vliegt daar?' van Van Dobben – jarenlang mijn kleine bijbel – en 'Zien is Kennen' hield het zo'n beetje op. Bovendien had lang niet ieder in die dagen een kijker. Maar wat misschien nog belangrijker was: niemand wist toen nog wat en waar alles zat. Er waren natuurlijk enkele landelijke en regionale 'hotspots', zoals bijvoorbeeld de Hondsbossche Zeewering, waar in de jaren vijftig van de vorige eeuw groepjes vogelaars elkaar ontmoetten en ervaringen uitwisselden. We kunnen het publiceren van die ervaringen min of meer als de bakermat van het tijdschrift 'De Pieper' beschouwen. Vele gebieden waren door vogelaars echter zelden bezocht, laat staan in kaart gebracht. Daardoor bleven er wat het voorkomen van vogels betreft veel gebieden volkomen blanco. De eerste avifauna van Noord-Holland, die in 1971 verscheen, kwam tot stand met behulp van vijfendertig vogelwaarnemers! Er waren veel gebieden waar de aantallen geschat moesten worden, omdat er vrijwel nooit was geteld. In de redactievergaderingen werd gewikt en gewogen hoeveel vogels van een bepaalde soort in een gebied zouden kunnen zitten. Daarbij bleek dat er conservatieve en progressieve schatters

Deze tekst werd door Piet Zomerdijk uitgesproken tijdens de presentatie van de cd met artikelen uit 'De Pieper' en 'De Gras-pieper' in Amsterdam op 10 november 2007.

De cd is alleen te bestellen bij de Stichting Uitgeverij SVN te Uitgeest door het overmaken van € 7,20 (inclusief verzendkosten) op rekeningnummer: 678363501, onder vermelding 'cd de graspieper'. De verzending geschiedt door Ben Pronk, West 11a, 1633 JA Avenhorn, mobiel nummer: 06-51424803, e-mail: bdmpronk@hotmail.com.

waren. Om althans enig idee te hebben hoeveel vogels er zaten in uitgestrekte gebieden, waar voor die tijd nauwelijks vogelaars actief waren, werden er in allerlei inventarisaties verricht. Beroemd is nog altijd de 'vogelrazzia' die Chris van Orden en Cor Eijerman in 1969 ondernamen in West-Friesland. Met zijn tweeën telden ze in één seizoen het hele gewest en ontdekten toen bijvoorbeeld de nog altijd aanwezige restanten van een steenuilenbolwerkje.

Het lag voor de hand dat later zou blijken dat in die eerste avifauna grote fouten zaten. Om een voorbeeld te noemen. Het

De Graspieper

12e jaargang, 1992 no. 1

amenwerkende vogelwerkgroepen noord-holland

De Graspieper was vele jaren het platform voor vogelaars in Noord-Holland.

Tegenwoordig brengen uitgeverijen jaarlijks talloze nieuwe vogelboeken en -gidsen op de markt. Zo'n vijftig jaar geleden was dat nog heel anders. Jarenlang waren alleen de bekende gidsjes 'Wat vliegt daar?' en 'Zien is kennen!' beschikbaar voor Nederlandse vogelaars.

aantal Kleine Karekieten voor de hele provincie boven het Noordzeekanaal werd geschat op 2500 paar. Een jaar na verschijnen van de avifauna in 1971 werden er alleen al in de Wieringermeer 1500 paar geteld. In de later verschenen tweede avifauna van de hele provincie bleken de aantallen te liggen tussen de 10.000 en 20.000 paar (1990). Mijn indruk is vooral dat de weidevogels in de toenmaals 'witte gebieden' enorm zijn onderschat en dat de eerste avifauna nogal eens ten onrechte is aangehaald om te bewijzen dat het met onze weidevogels nog niet zo slecht ging!

Vogelaarsterritoria

Vogelen in de eigen omgeving had vijftig jaar geleden een zeer avontuurlijke kant, die alleen te vergelijken is met bezoeken die vogelaars in deze tijd brengen aan Kazachstan, de regenwouden in Brazilië of Afrika. Het verschil is dat van die laatste gebieden tegenwoordig vaak goede vogelgidsen bestaan met uitgebreide habitatbeschrijvingen. Maar die waren er ruim vijftig jaar geleden nog niet voor de eigen omgeving. Iedere excursie buiten je woonplaats bracht verrassingen. In zekere zin begon de Camargue in je achtertuin. Door het ontbreken van goede vervoersmogelijkheden en slechte verbindingen was het landschap nog leeg. De stilte was overal om je heen. De vogelaar die in het weekend op stap ging, was vaak letterlijk alleen in de ruimte. Bovendien kwam hij meestal niet ver, hij had alleen een fiets. Dat had tot gevolg dat hij de gebieden waar hij kwam, als zijn eigen territorium

beschouwde: het gebied waar hij kwam was van hem en zijn vogelvrienden alleen. Jarenlang heb ik de Afsluitdijk als mijn eigen gebied beschouwd. Ik was daar alleen, de dijk was van mij. Toen ik er voor het eerst een andere vogelaar zag, na jaren overigens, moest ik even mijn territoriumdrift in toom houden. Nu is die dijk, zoals trouwens de hele open ruimte, het toneel van pret en vrolijkheid. Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de dijk werden er allerlei leuke wedstrijden gehouden van het ene eind naar het andere: fietsend, kruipend, achteruitlopend of met een rolstoel. En zo is het iedere vogelaar vergaan. Eerst was hij met de stilte alleen, nu moet hij de ruimte delen met joggende, wandelende, crossende, schreeuwende of gemotoriseerde landgenoten.

Vogelstudie: het begin van wetenschap

Met de komst van de Vogelgids van Peterson, Mountfort en Hollom, vertaald en bewerkt door mr. Kist, werd een reuzensprong gemaakt in de vogelstudie. Mijn exemplaar van 'de Kist' is van 1954. Er staat boven de inleiding van professor Van Oordt een citaat van Nicholson, dat volgens mij het begrip vogelaar op een aardige manier afbakt: 'Bird-watching is either the most scientific of sports or the most sporting of sciences'. In de artikelen die in 'De Pieper', een vogeltijdschrift dat in Noord-Holland verscheen vanaf 1962, kunnen we goed volgen hoe de vogelstudie zich ontwikkelde. Van het op naam brengen van vogels tot het in kaart brengen waar ze te

vinden waren, van tellen tot verzamelen van telreeksen, tot inzicht in ecologie en gedrag, van soortbescherming tot inzicht in de betekenis van landschappen en de eisen van habitats. Het leuke is dat al die kanten er tegelijk zijn en bijna altijd in dezelfde vogelaar aanwezig. Er zijn de soortenjagers, de 'postzegelverzamelaars' in het open veld, die van hot naar haar reizen, maar in feite begint iedere vogelaar zo. Prof. Voous zei daarover dat deze activiteit belangrijk is voor de vogelstudie, namelijk het begin van wetenschap en ik wil graag bekennen dat ik onder de indruk ben van wat in die kringen aan kennis is bijeengebracht over zeldzame soorten, kleedbeschrijvingen, ondersoorten, trekwegen, vaak ondersteund door prachtige foto's. Soms breekt me het zweet uit, als ik me realiseer wat er allemaal voor bijzonders langs mijn raam is gevlogen, maar dat ik door gebrek aan kennis heb gemist. Wie langer naar vogels kijkt zoekt naar grotere verbanden, vooral in relatie met het landschap. Het zijn vooral de vogelaars geweest die de laatste vijftig jaar door hun aanhoudende tellingen het inzicht hebben vergroot in de veranderingen die optraden in onze leefomgeving en het effect daarvan op de natuur om ons heen. Door de zichtbaarheid van vogels, het feit dat ze meestal actief zijn in de top van de voedselketen, door hun hoorbaarheid en grootte en door hun hoog 'aai-baarheidsgelalte' zijn ze bijna vanzelfsprekend de ambassadeurs die we associëren met de vrije natuur. Daarom zijn er ook zo veel vogelaars! Door het feit dat we ze vrij betrouwbaar kunnen tellen, zijn het de aangewezen indicatoren waarmee we de natuurwaarden van landschappen en hun verloedering kunnen meten. En daarom zijn vogelaars van zeer grote betekenis. Zij waren in het verleden vrijwel de enigen die zo massaal en zichtbaar de gegevens leverden om veranderingen in de biodiversiteit vast te stellen. Het maakt het daarom begrijpelijk dat in de natuurbescherming en het natuurbeheer in de laatste vijftig jaar nogal eenzijdig het voorkomen van vogelsoorten als uitgangspunt werd genomen voor het vaststellen van de waarde van landschappen en dat op planten, insecten, zoogdieren en andere organismen nauwelijks werd gelet. Maar het valt niet te ontkennen, dat

vogelaars in de afgelopen tientallen jaren massa's betrouwbare gegevens hebben verzameld, niet het minst door de activiteiten van de Sovon, waarmee wij veranderingen in de natuur om ons heen hebben kunnen monitoren.

Emancipatie

Ik wil hier ook wijzen op een heel ander aspect van de vogelarij, namelijk de graadmeter van de voortschrijdende emancipatie. Vijftig jaar geleden werd er vrijwel alleen naar vogels gekeken door mannen. De psychologische verklaring van dit verschijnsel werd gezocht in de opvatting, dat vogelen een gesublimeerde vorm is van jagen, waar iets voor te zeggen valt. En u begrijpt het al: mannen jagen en vrouwen niet. Vrouwen werden beschouwd als de hoeders van het erf, die vooral keken naar stilstaand gewas, zoals paddestoelen, mossen en gewone planten en hoe dat groeide. Toen aan de bekende vegetatiekundige Victor Westhoff (1916-2001) eens gevraagd werd wat volgens hem het essentiële verschil was tussen een florist en een vogelaar zei hij: 'De florist zegt dit is een Paardebloem, de vogelaar dat was een Koolmees'. Vogelaars hebben een grote behoefte ergens achteraan te lopen: nu de vogelwereld in ons land min of meer bekend is, zien we steeds meer vogelaars die hun hobby in het verre buitenland voortzetten of hun toevlucht nemen tot ander vliegend gedierte, zoals vlinders en libellen, ook weer gestimuleerd door steeds betere determinatiewerken. Als het maar vliegt. Dat de vrouwenemancipatie redelijk geslaagd is, kun je zonder meer vaststellen aan het toegenomen percentage vogelende vrouwen. Ik bedoel dus niet degenen die het veld in gaan omdat hun vriend of echtgenoot dat doet, maar diegenen die het fascinerende van het vogelen zelf hebben ontdekt. In de toekomst zullen we zien of ook een andere emancipatiegolf in het vogelen zichtbaar wordt. Tot nu toe zie ik nauwelijks Turkse, Marokkaanse of Surinaamse vogelaars. Onze samenleving zal pas echt multicultureel zijn als dat wel het geval is.

Ontmoetingen

Omdat ik met zevenmijslaarzen door vijftig jaar vogelgeschiedenis wil gaan,

Dat de vrouwenemancipatie redelijk geslaagd is, kun je zonder meer vaststellen aan het toegenomen percentage vogelende vrouwen. Vrouwen die het fascinerende van het vogelen zelf hebben ontdekt. Falsterbo, september 2005.

Foto: R.A. Kole.

lijkt me het beste de veranderingen te schetsen aan de hand van de mensen die de vogelaar in de loop der tijd in het vrije veld tegenkwam. Ik wil daarom stilstaan bij de sportvisser, de boswachter, de jager, de boer, de recreant, de projectontwikkelaar en de overheid.

Allereerst was er de sportvisser. Hij heeft de vogelaar nooit kwaad gedaan. Wel daarentegen de vissen. Er heeft altijd een niet uitgesproken onbegrip bestaan tussen sportvissers en vogelaars die vroeger samen de stilte deelden. De vogelaar was altijd in beweging zonder oogmerk om te vangen, de sportvisser stil zittend langs de waterkant met maar één doel: iets vangen. Als de evolutie de vissen bedeed had met een krachtig stemgeluid of een snerpende angstschreeuw was het vast al heel lang geleden slecht afgelopen met de sportvisser. Maar hij zit nog steeds langs de waterkant en de vissen lijden nog steeds in stilte.

Bij toezichthouders bestond vroeger een verschil tussen boswachters en jacht-opzieners. Maar het was in ieder geval iemand die je tegenhield als je bepaalde gebieden in wilde waar dat niet mocht en dat waren meestal mooie vogelgebieden.

Dan stond daar ineens de boswachter! Je had natuurlijk ook al de terreinbeheerders, met wie meestal te praten viel, maar boswachters waren vroeger onverbidde-lijk. Dat waren echter ook de jachtop-zieners restanten uit een feodale tijd, die afgesloten gebieden bewaakten en voor hun bazen de jaagbare soorten op peil hielden, om daarna afgeschoten te kunnen worden. Vogelaars waren bij die mensen niet geliefd. Ze golden als pottenkijkers en recalcitrant volk.

Wat ik me van die mensen vooral herinner is dat het wezens waren die meestal niet snel ter been waren. Als er geen hond bij was, waren die mannen machteloos. Ik heb heel wat nutteloze discussies met hen gevoerd op een veilige afstand van ongeveer tien meter. Ik heb er maar één gekend, die snel was, ik denk aan hem met respect. Het was een tanige man, die als een sneltrein door zijn gebied kruiste. Hij verstond zijn vak en beschikte bovendien over een zesde zintuig. Als je je ene been net over de omrastering had gezet en je kruis nog boven het prikkeldraad hing, was die man er al. En dan was er maar één weg en dat was de weg terug.

Maar boswachter zijn is niet meer wat het

was. Tegenwoordig is hij de allemansvriend, raadgever, kenner van de gedachten van planten en dieren, gezinstherapeut, horecaondernemer, hulpje van de dokter en omgevingsdeskundige. Hij leidt spirituele bostochten, is leider van de heksendag, organiseert fluister- en puzzeltochten, wordt ingezet in de strijd tegen obesitas, brengt ontbijt op bed bij vroeg-uit-de-verenarrangementen. Ik verzin het niet. De boswachter is de vlees geworden poging om de mensen te leren dat natuur echt leuk is, mits in groepen genoten met een maaltijd bij de hand en zonder gevaarlijk, bijtend of griezelig ongedierte dichtbij.

Jacht

De strijd tegen jagers is één van de zaken die het meest opviel bij vogelaars halverwege de jaren zestig. Daar was een duidelijke reden voor. Jagers begaven zich toen nog op klaarlichte dag in het open veld en schoten op alles wat hun onwelgevallig was of waartegen zij een zelfverzonnen missie moesten uitvoeren. Het waren niet alleen kraaien en roofvogels die het moesten ontgelden. De leden van de toenmalige vogelwerkgroep, die de 'Pieper' uitgaven, waren dacht ik de eerste vogelaars die in woord en geschrift te strijd opnamen. Zij publiceerden het

zogenaamde 'Meerkoetenboekje', waarin zij het jachtgedrag van vele jagers aan de kaak stelden. De bakermat van Kritisch Faunabeheer lag mede bij de activiteiten die toen werden ontplooid. Maar er is veel veranderd in de laatste vijftig jaar! Vooral door de jacht op vogels is de publieke opinie wakker geschud. De verontwaardiging over de plezierjacht in ons dichtbevolkte land is tegenwoordig niet meer voorbehouden aan vogelaars. Daarom laten jagers zich niet meer zo gemakkelijk zien in het veld. De Flora- en faunawet van 2000 heeft bovendien het aantal vogels en zoogdieren waarop mag worden gejaagd drastisch beperkt. De bejaagbare soorten, zoals Houtsnip, Patrijs en Watersnip, zijn niet meer vogelvrij, evenals vele eende-soorten. Maar er schuilt een nieuwe adder onder het gras. Het Faunabeheersplan van bijvoorbeeld de provincie Noord-Holland kan ontheffing geven van het jachtverbod bij verwachte schade aan de economie (denk aan ganzen), bij gevaar voor de gezondheid (denk aan trekvogels), bij gevaar voor het verkeer (denk aan damherten of wilde zwijnen) en bij schade aan flora en fauna (denk aan de Vos). Vooral die laatste mogelijkheid verdeelt vogelaars in twee kampen: degenen die de Grutto belangrijker vinden dan de Vos, en degenen die vinden dat je de natuur zijn

Bejaagbare soorten zijn niet meer vogelvrij, maar dat betekent niet dat zij geen risico's meer lopen. Patrijs op de Maasvlakte, 12 oktober 1985.

Foto: H. Gebuis.

gang moet laten gaan of juist moet bijsturen. Ik ga hier even kort door de bocht, maar onder vogelaars treffen we steeds vaker mensen aan die weten welke natuur het beste is, welke beesten daar wel of niet in thuishoren. Maar gelukkig zijn er ook velen die geloven dat we de soorten krijgen die we verdienen. In ieder geval, wees gewaarschuwd, de jager lacht in zijn vuist.

Met boeren hebben vogelaars jaren op voet van oorlog geleefd. Dat kwam door de vogelaars en de boeren. Natuurlijk: de discussie heeft zich al die jaren toegespitst op het wel en wee van onze weidevogels, nu eenmaal de paradepaardjes van vogelend Nederland en zeker van de laaggelegen delen van ons land. Het probleem is dat de boeren het landschap hebben gemaakt waar in de eerste helft van de vorige eeuw de weidevogels massaal tot broeden kwamen en dat diezelfde boeren nu de oorzaak zijn dat dat landschap verdwijnt, door de wijze waarop het land nu wordt gebruikt. Het mooie van het boerenbestaan, hoorde ik ex-minister Veerman onlangs nog zeggen, is dat je buiten bent en dat je met de seizoenen leeft en met de natuur. Een boer moet zodanig met de natuur omgaan dat die in stand blijft. Dat, nog steeds volgens Veerman, is boerenethiek die bij de boeren altijd tussen de oren heeft gezeten. Maar het blijven natuurlijk mooie woorden. Niemand kan blind zijn voor het feit, dat boeren ondernemers zijn die met nieuwe technologieën, waterpeilverlaging, etcetera hun productie moeten opvoeren in een voortdurende spagaat met Europese richtlijnen en internationale ontwikkelingen. Dat boerenbonden als goed georganiseerde organisaties keihard hun belangen verdedigen tegen de veel meer versnipperde en weifelmoedige instanties die zich bezighouden met de bescherming van vogels en landschappen. Daar komt nog bij, dat ook bij vogelaars en natuur-beherende instanties het besef groeit dat de oude wijze van produceren die ons de rijkdom van weidevogels bracht, in redelijkheid niet meer kan worden verwacht, buitengewoon kostbaar is en het zelfs de vraag is of die nog kan worden nagebootst. Daar staat tegenover dat er steeds meer boeren zijn voor wie productieverhoging niet meer de enige doel-

stelling is; die soms noodgedwongen steeds meer oog krijgen voor landschappelijke waarden en samenwerking zoeken met natuurbeschermingsorganisaties. Zo worden boeren steeds meer bondgenoot in plaats van tegenstander. Maar natuurlijk is hierover het laatste woord nog niet gezegd.

Dan komen we bij de recreanten. Het grootste verschil met vroeger is vooral dat het er tegenwoordig heel veel zijn. Vijftig jaar terug was het niet gebruikelijk dat de mens zich massaal in de natuur verpoosde. Voor de meeste Nederlanders waren de enige uitspattingen buitenshuis 's zomers het strand en wat later de wegberm. Twee plaatsen waar de meeste vogelaars in dat seizoen niet kwamen. Ik herinner me, dat eenmaal per jaar grote aantallen mensen er 's morgens vroeg opuitrokken: dauwtrappen op Hemelvaartsdag, meestal niet al te ver uit de buurt, maar daar hield het mee op. Maar daarin is door de reuzengroei van de mobiliteit verandering gekomen, niet in de laatste plaats door de enthousiaste aansporingen van groene organisaties die – overigens terecht – het draagvlak van hun activiteiten willen vergroten.

Medegebruikers

Het gevolg is wel dat wij tijdens onze geliefde hobby voortdurend lastig worden gevallen door een rijke variatie aan natuurrecreanten en -liefhebbers van de open ruimte, zoals wandelaars, peddelaars, verliefden, 'grijzegolvers', gewone golfers, rallyrijders, nordicwalkers en ander goedaardig gespuis. Onder hen zijn bijvoorbeeld ook de wielrenners en crossers. Ik heb niets tegen deze gezonde jonge knapen. Staande op het bospad onderga ik met mijn kijker in de hand hun vrolijke opmerkingen, die soms bijna grenzen aan humor. Zoals: 'Zoek je je moeder?' of 'Spring maar achterop, dan rij ik je ernaartoe'. Maar ook minder welwillende, zoals: 'Donder van dat pad af, je staat in de weg'. Ik probeer wel eens een discussie. Maar voor ik daar goed en wel aan begonnen ben, zijn ze al om de hoek van het bospad verdwenen, tegelijk trouwens met de vogel die ik bijna in mijn kijker had.

Joggers zijn minder storend, je hoort ze van verre aankomen, soms ben ik vol

Het zijn vooral de vogelaars geweest die de laatste vijftig jaar door hun aanhoudende tellingen het inzicht hebben vergroot in de veranderingen die optraden in onze leefomgeving en het effect daarvan op de natuur om ons heen. Zuidpolder te Veld, Eemnes, een voorbeeld van één van de gebieden waar al meer dan dertig jaar onafgebroken tweemaal per maand de vogels worden geteld. Foto: Jaap Taapken.

bewondering voor de souplesse waarmee ze zich voortbewegen, denk ik aan vroeger, maar soms kan ik een gevoel van medelijden nauwelijks onderdrukken. Bovendien zijn ze tijdens het passeren meestal te vermoeid om een geestige opmerking over onze liefhebberij te plaatsen.

Bedreigingen van achter de bureaus

Een kort woord over de projectontwikkelaars, landschapsarchitecten, landschapsbouwers, groeninrichters, ontwerpers van industrieterreinen en nieuwbouwwijken of hoe ze allemaal mogen heten. Vogelaars komen die mensen nooit tegen in het veld. Ze huizen in kantoren. Maar ze weten wel wat goed voor ons is, hoe het landschap van de toekomst eruit moet zien. In de ban van het grote geld verrommelen en degraderen zij in snel tempo het landschap waarin vogelaars zich thuisvoelen. Zij zijn gevaarlijker dan alle jagers en kwade boeren bij elkaar. Ten slotte de overheid, die al die onomkeerbare veranderingen geen halt toeroept, niet slagvaardig is, voor korte-

termijnoplossingen kiest of de verantwoording bij anderen legt. Helaas, wie goed in de spiegel kijkt, laten we dat niet vergeten, ziet ook zichzelf!

Onvoorspelbare vogelwereld

Een terugblik over vijftig jaar vogelen kan niet zonder dankwoord. Namelijk aan de vogels zelf, onze gevederde vrienden. Een dankwoord voor de vele waardevolle, plezierige en onvergetelijke uren die we met hen hebben doorgebracht. Maar de vogels zelf hebben daaraan natuurlijk geen boodschap. Zij gaan onverstoort hun eigen, ons onbekende weg. Het is verbazingwekkend hoe onze vogelwereld de laatste vijftig jaar is veranderd, soms voorspelbaar, soms volkomen onverwacht. Denk aan de komst en uitbreiding van Nijlgans, Krakeend en Appelvink of het plotselinge verdwijnen van Geelgors, Kuifleeuwerik en Dodaars in onze poldersloten. Dat zal in de toekomst ongetwijfeld zo blijven doorgaan. Daarom blijft vogelstudie ook in ons land altijd verrassend en onuitputtelijk.

■ Piet Zomerdijk, Kalmanstraat 21, 1817 HV Alkmaar, e-mail: pieter.zomerdijk@planet.nl.